

УДК 504.064:624.011.01:069(477)

Перебинос А.Р., Кривомаз Т.І. (Україна, Київ)**ПРОБЛЕМА БІОДЕСТРУКЦІЇ ДЕРЕВ'ЯНИХ ІСТОРИКО-ЕТНОГРАФІЧНИХ СПОРУД В НМНАПУ «ПИРОГІВ»**

Культурна спадщина України характеризується різноманітністю, багатством, унікальністю та гідно презентує державу світовій спільноті. Національний музей народної архітектури та побуту України «Пирогів» (НМНАПУ «Пирогів») є яскравим прикладом архітектури, культури, побуту та історії українського народу. Музейні дерев'яні конструкції в процесі зберігання та експлуатації зазнають дії низки несприятливих внутрішніх та зовнішніх факторів, тому постійний моніторинг наявності біодеструкторів в архітектурних пам'ятках є гарантією попередження появи необоротних пошкоджень та зменшення кількості реставраційних робіт.

Протягом лютого-травня 2015 р в НМНАПУ «Пирогів» було проведено первинне обстеження біологічних пошкоджень 149 дерев'яних будівельної конструкції, призначення та використаного виду деревини. У дослідженні були задіяні чотири історико-етнографічних експозиції: Полісся, Слобожанщина, Середня Наддніпрянина та Карпати. Були обстежені 38 будівель з Закарпатської, Івано-Франківської та Чернівецької областей України, що відносяться до експозиції Карпати; 51 будівля з Київської, Полтавської та Черкаської областей – експозиція Наддніпрянина, що поділяються на Правобережну (37 споруд) та Лівобережну (14 споруд) частини цього регіону; 25 споруд з Волинської, Гомельської, Житомирської, Рівненської, Чернігівської областей – експозиція Полісся; 35 споруд з Луганської, Полтавської, Сумської та Харківської областей – історико-етнографічна експозиція Слобожанщина.

Попередній візуальний огляд будівель виявив наступні біологічні агенти, що викликають деструкцію деревини: ентомологічні (ходи жуків, павутиння); грибні структури (колонії, нальоти, плями), та зміна кольору деревини, що може свідчити про наявність грибів; наліт зелених водоростей, лишайники та мох. Первинні обстеження зовнішніх дерев'яних конструкцій експозиції «Карпати» у 61% будівель виявили ентомологічні пошкодження, в 17% були знайдені плодові тіла та структурні фрагменти грибів, в 13% – крапчасті колонії мікроміцетів, а також були відмічені протікання, нальоти зелених водоростей та зміна кольору деревини; при внутрішньому огляді цих споруд було знайдено структурні фрагменти грибів (32%), ентомологічні пошкодження (21%), протікання (16%), зміна кольору деревини (8%) та крапчасті колонії мікроміцетів (3%). В експозиції «Наддніпрянина» зовнішні ентомологічні пошкодження деревини зареєстровані у 69% будівель, і тільки у 14% всередині споруд; зовнішні протікання виявлені у 22% споруд і у 16% – всередині будівель; зміна кольору деревини, яка може свідчити про грибні інфекції, спостерігалась зовні у 57% будівель і тільки у 2% – всередині, наявність грибних структур – у 16% випадків зовні та у 8% всередині, а крапчасті колонії мікроміцетів були виявлені тільки зовні (22%). Зовнішнє обстеження будівель експозиції «Полісся» виявило ентомологічні пошкодження (52%), гриби та їх структурні фрагменти (48%), наліт зелених водоростей (24%), крапчасті колонії мікроміцетів (12%) та зміну кольору деревини (4%); аналіз внутрішніх приміщень виявив ентомологічні пошкодження – 40% та структурні фрагменти грибів – 36%, а також наявність протікань – 16%. Первинне зовнішнє обстеження споруд «Слобожанщини» виявило ентомологічні (66%) та грибні (46%) пошкодження, а також зелені водорості (31%), наявність яких очевидно пов'язана з надходженням вологи (31%); протікання спостерігались і всередині приміщень (43%), як і грибні (29%) та ентомологічні (20%) пошкодження.

Огляд будівель був здійснений не тільки з метою виявлення пошкоджень, але й визначення споруд, що будуть використовуватися в наступних етапах дослідження. Фінальною стадією наукової роботи є розробка екологічно безпечного системного підходу до вирішення проблем мікотичної деструкції для збереження архітектурно-історичних дерев'яних пам'яток. Ряд будівель, внаслідок руйнівної дії грибів та інших деструктивних чинників, знято з експозиції: хата с. Сімерки Перечинського р-ну, Закарпатської обл., хата с. Синевірська Поляна Міжгірського р-ну, Закарпатської обл. з «Карпат»; хата з с. Серники Зарічненського р-ну Рівненської обл., кліть с. Дроздин Рівненського р-ну, Рівненської обл. з «Полісся»; комора з с. Судівка Новосанжарського р-ну Полтавської обл. з «Слобожанщини».